

Mijlpaal overwinterende vleermuizen

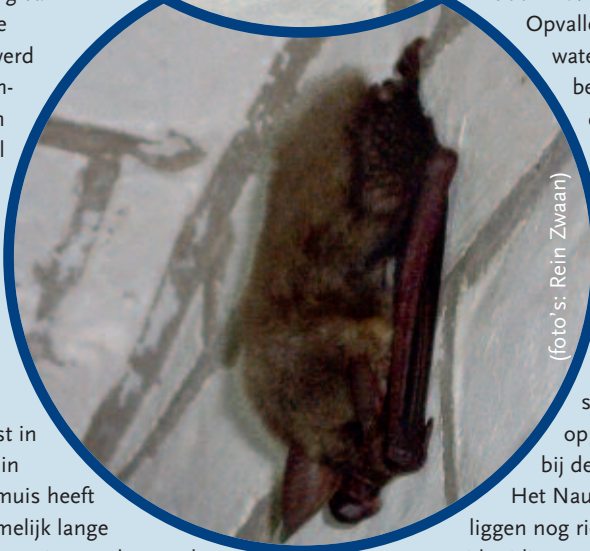
2011 is uitgeroepen tot het jaar van de vleermuis. "We beginnen dit jaar in Drenthe goed met een fantastische binnenkomer", laat boswachter Pauline Arends weten. De vleermuizen die overwinteren in de aardappelkelder op het voormalig Kamp Westerbork, worden jaarlijks geteld door Staatsbosbeheer en de vleermuiswerkgroep Drenthe. Dit jaar liep het aantal voor het eerst op tot 1000 vleren, sneller dan verwacht. Daarbij vormt de Baardvleermuis (*Myotis mystacinus*) de grootste groep met 950 dieren; verder overwinteren hier ook groepjes van Grootoorvleermuis (*Plecotus auritus*), Franje-staart (*Myotis nattereri*) en Watervleermuis (*Myotis daubentonii*). In de kelder zijn de omstandigheden voor vleermuizen ideaal: hoge luchtvochtigheid, constante temperatuur van 5 °C, rust en ruimte. In 1987 ontdekten medewerkers van Staatsbosbeheer hier de eerste 15 vleermuizen. De zeer grote kelder is vervolgens in samenwerking met het Herinneringscentrum geschikt gemaakt voor de vleren. De achterdeur is dichtgemetseld en er zijn vele ontluchtingspijpen dichtgestopt met kranten. Vooral Watervleermuizen zijn te vinden in deze pijpen tussen de vochtige kranten. De kelder is bedekt met een laag aarde met bomen en struiken erop. Het vriest dus binnen nooit. De aantrekkingskracht voor vleermuizen is ongekend. Als de stijgende lijn almaar blijft doorgaan, zijn er wie weet over 10 jaar 2000 vleren?

Vale vleermuis in Fort Rijnauwen

Tijdens de jaarlijkse wintertelling van vleermuizen in de forten van de Nieuwe Hollandse Waterlinie werd door Staatsbosbeheer in samenwerking met de Zoogdierverseniging een heel bijzondere ontdekking gedaan. In het Fort bij Rijnauwen werd tussen de honderden overwinterende vleermuizen een Vale vleermuis (*Myotis myotis*) aangetroffen. Een levend exemplaar van deze zeer zeldzame Rode Lijst soort is in de provincie Utrecht voor het laatst in 1968 gevonden. Deze grootste in Nederland voorkomende vleermuis heeft een brede en lange snuit en tamelijk lange oren en leeft voornamelijk van prooien op de grond zoals kevers, hooiwagens en rupsen. In de Zuid-Limburgse kalksteengroeven worden jaarlijks slechts 20 tot 30 exemplaren geteld, ongeveer 10% van de aantallen van de eerste tellingen in de jaren 1940. Zijn verspreidingsgebied is vooral Midden- en Zuid-Europa. Vale vleermuizen overwinteren meestal in groepen op relatief warme plaatsen (gemiddelde temperatuur 7-8 °C) in groeven, grotten en kelders. In Nederland overwintert deze soort echter meestal solitair.

Vale vleermuis

(foto's: Rein Zwaan)

Het Fort bij Rijnauwen is het grootste fort van de Nieuwe Hollandse Waterlinie en heeft een natuurbestemming. Doordat het jarenlang niet toegankelijk was voor publiek is het een paradijs geworden voor veel (bedreigde) planten en dieren: regionaal van grote betekenis voor vleermuizen én als oase aan de rand van de stad Utrecht.

Veenmosrijke habitattypen

In 2010 zijn alle bladmos- en veenmosrijke rietlanden in Waterland-Oost die beheerd worden door Staatsbosbeheer, geïnventariseerd op het voorkomen van verzuringsgevoelige habitattypen. Op verschillende locaties werden over kleine tot grote oppervlakten vegetaties aangetroffen die behoren tot het habitatype H7140B Veenmosrietland (een totaal van 8,86 ha) of het habitatype H4010B Vochtige Laagveenheide (0,70 ha). In totaal is ruim 36 hectare rietland op 21 locaties bezocht, waarvan bekend was dat er veenmossen na 1995 voorkwamen.

De identificatie van habitatype Vochtige Laagveenheide (overeenkomend met vegetatietype Moerasheide) vormde geen probleem: de aanwezigheid kan eenvoudig worden vastgesteld door de aanwezigheid van veenmosrijke vegetaties met Dopheide (*Erica tetralix*), Struikheide (*Calluna vulgaris*) en/of Kraaiheide (*Empetrum nigrum*). De vaststelling van het habitatype Veenmosrietland (H7140B) lag gecompliceerder omdat in Waterland-Oost ook veenmosrijke rietvegetaties voorkomen die niet tot dit habitatype behoren. Dit zijn soortenarme gemeenschappen die niet voldoen niet aan de door LNV gestelde kwaliteitseisen.

Opvallend is dat ondanks de ongunstige waterkwaliteit, het totale oppervlak van beide habitattypen sinds 1995 meer dan verdubbeld is. Uit nader onderzoek blijkt dat deze uitbreiding vooral het gevolg is van het jarenlange beheer van maaien en afvoeren. Gezien de ongunstige fosfaatbelasting van het oppervlaktewater in Waterland Oost blijft maaien en afvoeren noodzakelijk om de habitatkwaliteit in stand te houden en over een groter oppervlak uit te breiden. Met name bij de Aandammerbrug, Grote Meer, Het Nauw en de rietzoom bij Dijkseinde, liggen nog rietlanden met goede perspectieven voor uitbreiding.

Opmerkelijk is dat in het onderzochte gebied nog een bescheiden oppervlak van 0,40 ha voorkomt aan brakwater-verlandingsvegetatie met Ruwe bies (*Schoenoplectus tabernaemontani*), waarvan ongeveer de helft behoort tot habitatype Veenmosrietland. Het betreft een aantal bijzondere vegetatiekundige relictten, die ondanks de opgetreden verzoeting na plaggen opvallend goed regenereren.